

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
02300 VALTIONEUVOSTO

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

3.11.2003

1 (2)

Lausuntopyyntönne OM 32/41/2002, 23.7.2003

IHMISKAUPPATYÖRYHMÄN MIETINTÖ (TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2003:5)

5. 11. 2003
OM 32/41/2002
OM 028:00/2002
Lewo

Suomen Asianajajaliitto esittää lausuntonaan mietinnön johdosta kunnioittaen seuraavaa.

Ihmiskauppa ja paritus

Suomen Asianajajaliitto pitää ehdotettuja törkeää paritusta sekä ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa koskevia uusia säännöksiä tarpeellisina. Ehdotetut säännökset täyttävät hyvin Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvat lainsäädännölliset velvoitteet. Erillinen ihmiskauppaa koskeva rangaistussäännös on selkeä ja sen säätäminen kansainväliseksi rikokseksi on hyvin perusteltu.

Paritusta ja ihmiskauppaa koskevien säännösten keskinäistä soveltamisalaa tulisi jatkovalmistelussa tarkentaa, koska säännökset ainakin joltain osin näyttäisivät olevan lainkonkurrenssissa toisiinsa nähden. Ihmiskaupassa (RL 25:3) rikoksen tunnusmerkistö täyttyy tekijän ”korvauksesta vastaanottaessa tai majoittaessa toisen hänen saattamisekseen 20 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi”, kun taas paritusrikoksen (RL 20:9) tunnusmerkistö täyttyy tekijän ”hankkiessa itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä järjestämällä huoneen tai tilan korvausta vastaan tahtuvaa sukupuoliyhteyttä varten”.

Seksuaalipalveluiden ostamista ja myymistä koskeva sääntely

Mietinnössä on käyty laajasti läpi seksuaalipalveluiden ostamista ja myymistä koskevaa sääntelyä Euroopan eri maissa. Sääntely on hyvin kirjavaa. Työryhmän enemmistö on ehdottanut seksuaalipalveluiden ostamisen kriminalisoimista Suomessa.

Mietintöön liittyvissä eriävissä mielipiteissä seksuaalipalveluiden ostamisen kriminalisointi on nähty symbolisena lainsäätämisenä. Kriminalisoinnille on mietinnössä kyetty esittää painavat sosiaaliset perusteet ja säännöksen suojeluobjektin laaja-alaisuus osaltaan puoltaa ostamisen säätämistä rangaistavaksi. Inhimilliseltä kannalta katsottuna vastuu prostituutiosta on ennen muuta palveluja kysyvillä ostajilla. Rangaistavuutta voidaan siten sen ongelmista huolimatta pitää kriminaalipoliittisesti hyväksyttävänä.

Mietintöön liittyvissä eriävissä mielipiteissä on ensisijaisesti esitetty, ettei seksuaalipalveluiden ostamista tulisi lainkaan kriminalisoida, ja toissijaisesti, että kriminalisointi kohdistettaisiin ainoastaan tilanteisiin, joissa seksuaalipalveluiden myyjä on ihmiskaupan tai parituksen uhri. Käytettävissä olevan tiedon perusteella seksuaalipalvelujen myymiseen liittyä lähes poikkeuksetta järjestäytyneen rikollisuuden organisoimaa paritustoimintaa. Tähän nähden ehdotetun toissijaisen kriminalisoinnin lisäedellytystä ei voitane pitää tarpeellisena. Lisäksi on hyvin vaikeasti ennakoitavissa, miten ”parituksen kohde” - tunnusmerkistöntekijää yksittäistapauksissa oikeuskäytännössä sovellettaisiin. Todennäköisesti siihen liittyvät näyttöongelmat muodostuisivat huomattavasti esitettyä suuremmiksi. Toissijaisen kriminalisoinnin vaarana on, että se saattaa käytännössä vesittää rangaistussäännöksen merkityksen. Kriminalisoinnilla tavoiteltavat hyödyt jäisivät saavuttamatta, mutta lausunnossa todetut tietyt haittavaikutukset kuitenkin toteutuisivat. Suomen Asianajajaliiton käsityksen mukaan jatkovalmistelun pohjaksi on syytä valita, joko työryhmän enemmistön muotoilema rangaistussäännös tai luovuttava toistaiseksi kriminalisoinnista.

Seksuaalipalveluiden myymistä ei ehdotuksessa ole säädetty rangaistavaksi. Prostituoitujen asemasta saatujen tietojen valossa valittua lähtökohtaa on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta pidettävä hyväksyttävänä. Suomen Asianajajaliitto kuitenkin katsoo, että jatkovalmistelussa valitun sääntelyn rikosoikeudellisia perusteita tulisi tarkentaa. Ehdotus ei saa olla ristiriidassa voimassa olevien rikoslain yleisten oppien kanssa. Ostamisen kriminalisointia on ehdotuksessa perusteltu sillä, että prostituoitu on parittajaan nähden alisteisessa asemassa eikä hänellä useimmissa tapauksissa ole ns. toisintoimimismahdollisuutta. Selvänä on pidettävä, että ihmiskaupan kohteeksi seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa joutuneella henkilöllä ei ole toisintoimimismahdollisuutta. Sen sijaan paritustoiminnan puitteissa tapahtuvan prostituution kohdalla on kuitenkin hyvin ongelmallista lähestyä palveluiden myyjän asemaa rikosoikeudellisen toisintoimimismahdollisuuden puuttumisen näkökulmasta. Vaikka prostituutioon ajautuminen sinänsä harvoin perustuu vapaaehtoisuuteen, yksittäistapauksissa prostituoidut tulevat maahamme yleensä vapaaehtoisesti ja tietoisina siitä, mitä tulevat tekemään. Käytetty perustelu on myös rikosoikeuden yleisten oppien systematiikan kannalta epä johdonmukainen. Toisintoimimismahdollisuuden puuttumisessahan on kysymys anteeksiantoperusteesta, jonka vuoksi henkilöä ei tuomita, vaikka menettely olisikin säädetty rangaistavaksi. Esityksen jatkovalmistelussa tulee selkeyttää sääntelyn suhdetta myös rikosoikeudellisiin osallisuusoppeihin nähden. Palvelujen aktiivista tarjoamista voitaisiin ainakin joissain tilanteissa arvioida yllytyksenä, koska ns. välttämättömän osallisuuden konstruktio ei ole täysin ongelmattomasti sovellettavissa seksuaalipalveluiden myyjään. Seksuaalipalveluiden myyjän rikosoikeudellinen asema on jäänyt ehdotuksessa riittävästi täsmentämättä. Silloin kun ostaminen kielletään, lainsäätäjän on selkeästi otettava kantaa siihen, pidetäänkö myyjää seksuaalipalveluiden ostajan häneen kohdistaman rikoksen asianomistajana vai todistajana. Edelleen lainsäätäjän on otettava kantaa siihen, voiko myyjä missään olosuhteissa syyllistyä rikokseen yllyttäjänä. Eriävässä mielipiteessä on ehdotettu pelkästään seksuaalipalveluiden myymisen kriminalisointia. Tällaista sääntelyvaihtoehtoa on pidettävä epäonnistuneena. Seksuaalipalveluiden ostamisen ja myymisen täysin erilaiset lähtökohdat ja ostamisen selvästi suurempi moitittavuus huomioon ottaen ratkaisua olisi pidettävä hyvin epäoikeudenmukaisena. Pakkokeinot Uusien rangaistussäännösten keskeinen elementti on niihin liittyvä mahdollisuus pakkokeinojen, erityisesti televalvonnan ja -

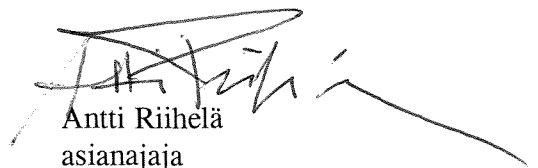
kuuntelun, nykyistä laajempaan käyttöön. Pakkokeinolain viimeisimmässä uudistuksessa (L 646/2003 V: 1.1.2004 - HE 52/2002 vp) pakkokeinolain 5 luvun 3 §:ään on lisätty paritus niiden rikosten luetteloon, joiden kohdalla televalvonta on mahdollinen, vaikka parituksen rangaistusasteikko onkin lievempi kuin pääsäännön mukaan televalvonnan piiriin kuuluvien rikosten. Parituksen sisällyttäminen säännöksen piiriin oli tuossa vaiheessa perusteltua. Asianajajaliitto esitti kuitenkin jo tuolloin käsityksensä, että jos parituksesta tullaan myöhemmin säätämään ehdotetuin tavoin törkeä tekemuoto, joka mahdollistaa sekä televalvonnan että telekuuntelun, tavallisen tekemuodon sisällyttämistä pakkokeinolain 5 luvun 3 §:ään ei voitane enää pitää tarpeellisena. Asianajajaliitto toteaa, että demokraattisessa yhteiskunnassa pakkokeinojen käytöstä aiheutuvalle perusoikeuksien rajoittamiselle täytyy aina olla painavat syyt. Jatkovalmistelussa asiaan tulee kiinnittää huomiota, koska esitetyt perusteita ei ainakaan vielä voida pitää riittävinä. Esityksessä on vain lyhyesti sivuttu ihmiskauppa- tai paritusrikosten tutkintaan liittyvässä telekuuntelussa ja -valvonnassa sekä teknisessä kuuntelussa saatavan ns. ylimääräisen tiedon käyttämisestä, vaikka kysymyksellä on huomattava merkitys juuri näiden rikosten tutkinnan kohdalla. Em. pakkokeinoja ei saa käyttää seksuaalipalveluiden ostamisen tutkinnassa. On kuitenkin oletettavissa, että juuri paritusrikoksen tutkinnassa käytettävässä telekuuntelussa ja -valvonnassa saadaan seksuaalipalvelun ostajista huomattava määrä ylimääräistä tietoa. Tämän vuoksi ylimääräisen tiedon prosessuaalista asemaa tulee jatkovalmistelussa täsmentää. Tässä yhteydessä yksityiselämän suojaa on pidettävä merkityksellisenä seikkana, eikä ylimääräisen tiedon vapaata käyttämistä todisteena voida ainakaan lähtökohtaisesti pitää sallittuna. Joka tapauksessa pakkokeinojen kohdentamiseen tulee kiinnittää aivan erityistä huomiota. Esimerkiksi internetistä löytyvän seksuaalipalveluja tarjoavan tahon yksittäiseen kontaktipuhelinnumeroon kohdistuva televalvonta ei anna selvitystä paritustoiminnasta, vaan yksinomaan seksuaalipalvelun myymisestä ja ostamisesta.

Helsingissä 3.11.2003

SUOMEN ASIANAJAJALITITO

Matti Manner
Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja

Antti Riihelä
asianajaja